

УДК 796.2:612.76.577.7

Дмитрук В.С.

ЗНАЧЕННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглядаються значення валеологічної освіти серед школярів молодших класів. Вказуються, що валеологічна освіта повинна стати пріоритетною сферою просвітницької роботи навчальних закладів, оскільки здоров'я молодих людей не є особистою справою їх самих та батьків, а визначається як соціальна проблема розвитку всього суспільства, як важливий суб'єкт державної політики.

Ключові слова: здоров'я, освіта, валеологія, школярі, культура.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Утвердження в Україні загальнолюдських цінностей, збереження і зміцнення здоров'я населення як основи соціально-економічного й духовного розвитку суспільства – актуальна педагогічна проблема. Фізичне і соціальне благополуччя перестає бути особистісною проблемою, а стає запорукою існування здорового суспільства й об'єктом його турботи.

Відомо, що здоров'я людини формується в дитячому віці під впливом генетичних, соціально-економічних й екологічних чинників і на 51 % залежить від способу життя (О. Д. Дубогай, 2015; Г. А. Єдинак, 2001; Т. Ю. Круцевич, 2000). Тому виховання уважного ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей, формування здорового способу життя, самовдосконалення фізичних, психічних і розумових здібностей є безпосереднім завданням загальноосвітніх навчальних закладів.

Здоров'я молодого покоління – це соціальна проблема розвитку всього суспільства. Брехман, засновник учення про здоров'я (валеології), стверджував, що збереження і відтворення здоров'я залежить від рівня культури, яка є мірою усвідомлення й оволодіння людиною свого ставлення до самої себе, суспільства, природи, а також ступенем і рівнем саморегуляції її власних потреб. Тому треба прагнути, щоб педагоги допомагали юнакам і дівчатам набувати такі знання про здоров'я й навички його зміцнення, які б увійшли в їхню культуру, побут, звички [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблемою валеологічної освіти займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як Амосов І.М., Брехман І.І., Грушко В.С., Петренко В.П. та ін.

У сучасних умовах проводять ґрунтовні дослідження покращення ефективності фізичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах (М. О. Носко, 2013; А. В. Цьось, 2014). Особливе місце в системі шкільної освіти займає молодший шкільний вік, оскільки він виступає основним періодом різнобічного розвитку організму, набуття соціального досвіду, формування інтересів та потреби.

Фундаментальні наукові роботи (Е. С. Вільчковський, 2007; О. Д. Дубогай, 2013; Н. В. Москаленко, 2009; Б. М. Шиян, 2004) розкривають методологічні, теоретичні, методичні й практичні основи здоров'я, рухової активності та фізичного виховання учнів початкових класів. У працях висвітлено світоглядні засади фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку (К. М. Огніста, 2003; О. М. Почтар, 2010; Є. Н. Приступа, 2003; А. В. Цьось, 2005; В. П. Юхимук, 2007), концепцію системи фізичного виховання учнів (О. Д. Дубогай, 2005; В. К. Бальсевич, 2006; Л. І. Лубишева, 2007; В. П. Лук'яненко, 2007), програмно-нормативні основи фізичного виховання (І. В. Бакіко, 2002; В. В. Білецька, 2008; Т. Ю. Круцевич, 2006; О. С. Куц, 2002), технології навчання руховій діяльності (А. П. Гаврилюк, 2010; Я. І. Кравчук, 2010; О. В. Міщенко, 2002; В. Сембрат, 2003); зміст фізкультурно-оздоровчих та спортивних занять (М. М. Борейко, 2002; А. В. Віндюк, 2002, О. О. Власюк, 2006; І. І. Вовченко, 2003; Н. В. Карачевська, 2007; Ю. М. Носко, 2014); організаційно-методичне забезпечення навчальної та оздоровчої діяльності (С. А. Білітюк, 2006; О. М. Бондарчук, 2013; С. М. Корнієнко, 2001; Ю. Ю. Цюпак, 2013; Н. О. Фролова, 2003; І. О. Когут, 2006; Р. О. Ярій, 2010).

Метою даної статті є висвітлення значення валеологічної освіти у школярів початкової школи.

Методи дослідження: аналіз теоретичної й методичної літератури та засобів масової інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливий і невід'ємний складник фізичного виховання учнів початкової школи – формування валеологічних знань, що дають змогу розвивати дбайливе ставлення до здоров'я як умови реалізації духовного й фізичного потенціалу, застосовувати засоби збереження та відновлення здоров'я з використанням природних оздоровчих методів і технологій,

запобігати інфекційним, соматичним та психічним захворюванням, а також набути навичок безпечної життєдіяльності.

Валеологічна культура щодо здорового способу життя населення України постійно інтегрувала, варіювала в процесі свого становлення. Вона ще й далі формується у підсвідомості людей. Тому мають місце вияви валеологічного безкультур'я, наслідком якою є поширення серед молоді шкідливих звичок [1].

Загалом погіршення стану здоров'я молоді значною мірою зумовлене такими чинниками, як нестабільність суспільства, неповноцінне харчування, недостатність медичної допомоги, забруднення довкілля, зниження життєвого рівня більшості сімей; відсутність знань про закони формування, збереження і зміцнення здоров'я; недотримання головних валеологічних принципів організації навчального процесу та побуту [8].

Крім того, у комплексі чинників, що впливають на здоров'я, надзвичайно значущим є спосіб життя, вибір якого залежить від свідомого ставлення особистості до власного здоров'я. Можна зауважити, що поведінка визначається не знаннями, а мотивами, знання ж мають тільки "технічне" значення. Але якщо мотиви тієї чи іншої поведінки суперечать знанням, то завжди перемагають мотиви. Тому дуже важлива мотивація здорового способу життя, оскільки лише просвіти тут недостатньо [4].

Вихованням повинні займатися педагоги та медичні працівники разом із батьками. Крім того, кожен вчитель мусить мати сформоване валеологічне мислення. Отже, валеологізація навчального процесу має органічно входити у повсякчасну діяльність школи за підтримки всього педагогічного колективу [7].

Загальноосвітня школа має виступати як комплексна система валеологічного виховання школярів, послідовний розвиток якої ґрунтується на поточному оцінюванні ефективності здоров'язбережувальних впливів на поведінку молоді.

Валеологічна освіта розглядає учня як суб'єкта навчання, коли домінуючими принципами стають зумовлені природою й усвідомлені ним потреби у саморозвитку, самовдосконаленні, самоутвердженні. Вона повинна сприяти фізичному, психічному і духовному розвитку, природній та соціальній адаптації молодій людині [2].

Ефективна програма з валеології повинна сприйматися не як звичайний навчальний предмет, за який має відповідати певна особа, а як частина повсякденного життя загальноосвітньої школи. Впровадження програми з валеології в навчальному закладі буде успішним за умов її функціонування як цілісної системи, спрямованої на гармонійний розвиток школяра. Саме тоді вона допоможе виробити у молодих людей власні системні валеологічні знання.

До нагальних проблем, що повинні розв'язуватися в комплексі навчальними закладами належать: запобігання впливу чинників, які шкодять здоров'ю, створення гігієнічних і соціально-психологічних умов навчання у школі, сприятливих для гармонійного розвитку учнів, розвиток у них високої системної активності, санітарної культури, навичок здорового способу життя, реорганізації системи медичного забезпечення.

На рівні учнів формується системна валеологічна настанова на ведення здорового способу життя через системний підхід до вивчення валеології. На становлення особистості школярів впливають: соціально-психологічний клімат у класі, санітарно-гігієнічний стан помешкання, взаємозв'язок із педагогами, система забезпечення діяльності учнів в навчальному закладі, засоби масової інформації. Всі здобуті знання з валеології молода людина пов'язує зі знаннями з інших предметів, життям у класі, розпорядком дня тощо і створює власні надбання [5].

На рівні вчителя відбувається валеологізація навчального процесу через системний підхід, виробляється система валеологічної свідомості на здоровий спосіб життя. Обов'язково повинні враховуватися: санітарно-гігієнічний стан навчальних приміщень, взаємозв'язок із педагогічним колективом школи, допоміжні знання, які отримує викладач через засоби масової інформації.

Ціла низка валеологічних знань про фізичну, соматичну, психічну (розумову, емоційну), соціальну індивідуальну складові здоров'я починають взаємодіяти у свідомості молодій людині з моменту виникнення емерджентної (системної) властивості. Вона досягається у гармонії взаєморозуміння між учнями, педагогами, валеологізацією навчального процесу, сімейним вихованням.

Велике значення має корекційна робота, мета якої: допомогти виробити в учнів впевнену поведінку, орієнтацію на ведення здорового способу життя, навчити індивідуальних прийомів міжособистісного спілкування (спеціальні тренінги щодо вміння сказати "ні").

Найважливіші валеологічні завдання:

1. Вивчення стану здоров'я вихованців та рівня сформованості їхніх знань, умінь і навичок, від яких залежить збереження і зміцнення здоров'я. На цьому етапі визначалося фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я.

2. Забезпечення здорового та безпечного валеологічного середовища. Потрібно пам'ятати, що навчання має приносити задоволення та радість, а не хвороби.

3. Приведення всіх елементів навчального процесу у відповідність стану здоров'я, фізичних та психологічних можливостей школярів й вчителів.

4. Виховання у молоді почуття відповідальності за своє здоров'я, довкілля, здоров'я сім'ї та суспільства.

5. Сприяння веденню здорового способу життя і підтриманню конструктивних міжособистісних стосунків.

6. Використання системного підходу під час викладання навчальних предметів, вироблення в школярів системності валеологічних знань.

7. Створення мотиваційних елементів валеологічної освіти, заохочення розвитку потреби систематично зміцнювати своє здоров'я.

У процесі навчання особливо важливим є вміння в учнів самостійно аналізувати та узагальнювати інформацію, що стосується здорового способу життя, позитивно розв'язувати конфліктні ситуації тощо [3].

Висновок. Валеологічна освіта повинна стати пріоритетною сферою просвітницької роботи загальноосвітньої школи, оскільки здоров'я молодих людей не є особистою справою їх самих та батьків, а визначається як соціальна проблема розвитку всього суспільства, як важливий суб'єкт державної політики. Завдяки реабілітації свідомості кожної людини, вихованню цілісного гуманістичного світогляду та культури здоров'я можливим є процес масового оздоровлення населення.

Перспективи подальшого наукового пошуку полягають в обґрунтуванні валеологічної освіти серед студентської молоді.

Використані джерела

1. Волкова С. С. Методика використання валеологічних знань при самоорганізації здорового способу життя / С. С. Волкова // Валеологія. – 1997. – № 1 (2) – С. 11 – 14.
2. Брехман Н. Н. Введение в валеологию – наука о здоровье / Н. Н. Брехман. – Л. : Наука, 1987. – 125 с.
3. Гиппократ. О здоровом способе жизни / Гиппократ // Избранные книги. – М. : Государств. изд-во биол. и мед. лит-ры, 1936. – 217 с.
4. Грушко В.С. Основы здорового способа життя / В. С. Грушко. – Тернопіль, 1999. – 367с.
5. Иванова А. Є. Валеологічні основи фізкультурно-оздоровчої роботи серед студентів у вищих технічних закладах освіти / А. Є. Иванова. – Луцьк, 1999. – С. 9 – 11.
6. Карпова І. Б. Фізична культура та формування здорового способу життя / І. Б. Карпова, В. Л. Корчинський, А. В. Зотов // Навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2005. – С. 4 – 6.
7. Концепція неперервного валеологічного виховання та освіти в Україні // Валеологія. – 1999. – № 2. – С. 2 – 14.
8. Оржеховська В. Валеологічні знання – дітям і молоді / В. Оржеховська // Освіта України. – 1999. – № 36. – С. 10 – 17.

Dmitruk V.

IMPORTANCE OF EDUCATION VALEOLOGICAL IN YOUNGER STUDENTS

In the article the values of valeological education are examined among the schoolboys of junior classes. Specified, that valeological education must become the priority sphere of elucidative work of educational establishments, as a health of young people is not the personal file them and parents, but determined as a social problem of development of all society, as an important subject of public policy.

Health of the younger generation – a social problem of the whole society. Brekhman, founder of the doctrine of Health (valeology), argued that the preservation and reproduction health depends on the level of culture, which is a measure of understanding and mastery of man's relationship to himself, society, nature, and degree and level of self-regulation own needs. Therefore, we must strive to teachers helped young men and women to acquire such knowledge and skills of health to strengthen that would include in their culture, way of life, habits.

Valeological culture for a healthy way of life Ukraine permanently integrated, varied in the process of formation. It also further formed in the subconscious of people. Therefore, there are expressions of incivility valeological, the result of which is the proliferation of bad habits among youth.

Valeological education should be a priority area of secondary school education, as health of young people is not a personal matter themselves and parents, and is defined as a social problem of the whole society as an important public policy. Through rehabilitation minds of everyone, holistic education philosophy and humanistic culture of health possible is a process of mass recreation of the population.

Key words: health, education, valueology, students, culture.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2016

ВАЛЕОЛОГІЧНЕ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті на основі аналізу літературних джерел розглянуті основні підходи до визначення суті валеологічного самовдосконалення як складової індивідуальної культури студентів ВНЗ. Об'єктом впливів, що без значних матеріальних витрат можуть забезпечити зміцнення здоров'я молоді, мають стати валеологічна свідомість і валеологічна поведінка. Валеологічне самовдосконалення студента виявляється в грамотному доборі напрямів діяльності, засобів, моделей, рішень, спрямованих на використання його професійних здібностей. Вона об'єднує цінності й професійні якості, що сприяють у своїй сукупності соціально корисній реалізації професійного потенціалу. На основі аналізу й узагальнення ряду досліджень були виділені такі рівні валеологічного самовдосконалення: адаптивний, репродуктивний, евристичний, креативний.

Ключові слова: валеологія, студенти, самовдосконалення, компонент, критерій, цінність.

Постановка проблеми. В умовах сучасної глобальної духовно-екологічної кризи одним із проявів якої є погіршення здоров'я людства, виникає природний інтерес до проблем екологічного стану оточуючого середовища. В цьому контексті все більше уваги привертає валеологія як наука, що заснована на принципово нових підходах до розуміння феномена здоров'я людини і механізмів його збереження.

Фахівці з проблеми здоров'я, здорового способу життя констатують недостатню дослідженість факторів, які могли б впливати як на зниження захворюваності населення, так і на соціально-політичну, соціально-економічну і соціально-демографічну обстановку в суспільстві в цілому. Особливо актуальним стає процес формування здоров'я студента. У віці від 17 до 23 років, що відповідає періоду студентства, відзначається продовження функціонального росту і розвитку організму, що в свою чергу створює додаткові негативні фактори для виникнення патологічних станів. Навчання у ВНЗ характеризується значною емоційною й інтелектуальною напругою основних психічних функцій, гіпокінезією, наявністю стресових ситуацій. У процесі хронічної гіпокінезії знижується розумова працездатність, а тривалі емоційні перенапруги ведуть до швидкого її виснаження. Невипадково цей період є дуже тривожним і має потребу в посиленій увазі до збереження і підтримки здоров'я молоді [5, с. 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущість проблеми здорового способу життя, формування культури здоров'я особистості зумовила появу нового наукового напрямку – валеології, досліджень з проблем валеологічної освіти та виховання (Т. Бойченко, І. Брехман, Е. Вайнер, М. Гончаренко, М. Гриньова, Т. Книш, Ю. Лісичин, С. Страшко та ін.). Останніми роками виокремилась педагогічна валеологія (І. Глинянова, Л. Дихан, В. Кукушкін, Л. Татарнікова та ін.), яка розглядає валеологічне виховання, валеологічний супровід дітей та юнацтва. У роботах таких авторів, як Л. Сущенко, О. Міхєєнко та ін. – розкрито загальні підходи до соціальних технологій щодо формування валеологічного світогляду і засад здорового способу життя; визначено головні напрями оптимізації способу життя, проведено аналіз сучасних оздоровчих систем та програм.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури виділити основні підходи до визначення суті валеологічного самовдосконалення як складової індивідуальної культури студента ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема валеологічного самовдосконалення є актуальною для багатьох наук: філософії, антропології, психології, педагогіки професійної освіти – і це дає можливість виділити основні підходи до визначення суті валеологічного самовдосконалення студентів ВНЗ [4, с. 101].

Феномен валеологічного самовдосконалення розглядається як творча діяльність людей, спрямована на створення і засвоєння цінностей, норм, знакових систем; як результат цієї діяльності; як стан окремої людини, що характеризується певним рівнем усвідомлення та використання цих норм; як система механізмів передачі наукових знань і етичних цінностей, що історично склалася в суспільстві; як творчість з усіма характеристиками творчого акту; як певний рівень оволодіння професією; як продуктивний процес засвоєння та створення соціальних цінностей тощо [3]. Акцентується увага на розгляді валеологічного самовдосконалення як особливої досконалості, яка характеризується відповідністю не загальним суспільним нормам, а еталонам, встановленим у будь-якій сфері діяльності. Серед великої кількості визначень поняття "самовдосконалення" перевага надається визначенню Г. Нестеренко: "Самовдосконалення – породжений фундаментальною потребою особистості процес

об'єктивізації її сутнісних сил, що відбувається завдяки її власній діяльності та веде до включення особистості в ієрархічно вищі системи". Відсутність самовдосконалення у професії, як і наявність окремих її деструктивних форм, призводять до зворотних негативних наслідків виконання професійних функцій [2, с. 11].

Валеологічне самовдосконалення студента ВНЗ виявляється в грамотному доборі напрямів діяльності, засобів, моделей, рішень, спрямованих на використання його професійних здібностей. Валеологічне самовдосконалення – це складова індивідуальної культури, яка об'єднує цінності й професійні якості, що сприяють у своїй сукупності соціально корисній реалізації професійного потенціалу. Вона включає особистісний компонент, в якому інтегровано цінності, властивості, здібності, необхідні для професійного самовдосконалення, та діяльнісний компонент, що поєднує знання та вміння, які потрібні майбутньому фахівцю для соціально корисного професійного вдосконалення. Валеологічне самовдосконалення має інтеграційну властивість цілого, яка не зводиться до властивостей окремих частин та ієрархічно включена в системи більш високого порядку [6].

Одним із провідних завдань дослідження проблеми валеологічного самовдосконалення постає визначення критеріїв та рівнів його сформованості у студентів ВНЗ. Критеріями оцінки сформованості валеологічного самовдосконалення студентів є (в особистісному компоненті): сприйняття буття, емпатія, самовідношення, автономність, ціннісні орієнтації. У діяльнісному компоненті: креативність, цілеспрямованість, професійне самосприйняття, комунікативність. Оцінка за такими критеріями можлива завдяки використанню кількісних та якісних показників. Кількісними показниками виступають емпіричні результати, отримані, наприклад, в результаті використання психодіагностичних методик "Самоактуалізаційний тест" (САТ) та "Мета-засіб-результат" (МЗР). Якісними показниками є результати експертного оцінювання та самооцінювання студентів за визначеними рівнями:

- низький рівень, для якого характерні: невміння правильно оцінити свої професійні якості й можливості, відсутність розуміння інших людей (викладачів, одногрупників, учнів тощо), їх емоцій і почуттів; реакція на деякі емоційні ситуації роздратуванням, гнівом або агресивністю; високий рівень егоцентризму; схильність перекидати відповідальність за свої невдачі на інших людей; відсутність свідомого контролю над подіями власного життя, у тому числі над професійно значущими; відсутність орієнтації у визначенні особистісних цінностей, ідеалів істини, краси, доброти, цілісності; формальне прийняття фізичної культури як особистісної цінності;

- середній рівень, що характеризується: самостійністю суджень при вирішенні поставлених професійних завдань; активністю та ініціативністю в діяльності; сформованістю організаторських, проєктувальних, конструктивних умінь; розвинутою рефлексією. Цей рівень характеризується невмінням контролювати свій емоційний стан, небажанням прислухатися до інших людей, захистом своїх корисливих інтересів на шкоду інтересам інших;

- високий рівень характеризується глибоким усвідомленням сутності педагогічної культури, самостійною оцінкою та вибіркоким прийняттям її елементів; стабільним проявом та високим рівнем усіх складових культури професійної самореалізації в будь-яких обставинах. Реалізація складових культури професійної самореалізації набуває вільного, творчого характеру, що виявляється у високому рівні знань і вмінь, необхідних для професійної діяльності, у потребі в постійному професійному самовдосконаленні, розвинутій рефлексії, гнучкості та адаптивності тощо.

У процесуальному плані таке багаторівневе утворення входить до складу загальної культури, що характеризує глибину освоєння валеологічного досвіду. Це знання в галузі валеології, вміння виділяти їхню виховну сутність і використовувати в практиці організації здорового способу життя. Умовно можна виділити три етапи валеологічного самовдосконалення:

- 1) етап валеологічної свідомості – коли відбувається постійне нагромадження особистістю знань в галузі збереження, підтримки і зміцнення здоров'я;

- 2) етап валеологічного мислення – коли відбувається усвідомлення особистістю змісту валеологічних знань, осмислення їхньої моральної, духовної сутності, виховної цінності, переживання активного, позитивного ставлення до них;

- 3) етап валеологічної діяльності – організація особистістю здорового способу життя.

Самоспостереження та самоаналіз формують бажання самовдосконалюватися, дозволяють бачити і розвивати свої особистісні можливості, підвищувати свій інтелектуальний потенціал. Необхідно формувати в людини моральне ставлення до свого здоров'я, що виражається в бажанні і потребі бути здоровим, вести здоровий спосіб життя. Вона повинна усвідомлювати, що здоров'я для людини найважливіша цінність, головна умова досягнення будь-якої життєвої мети, і кожен сам несе відповідальність за збереження і зміцнення свого здоров'я. Щоб мотивувати його на здоров'язберігаюче поведіння, необхідно зацікавити, створити позитивні емоції при освоєнні знань, дати відчуття задоволення від методів оздоровлення, використовувати позитивні приклади з навколишньої життя, особистий приклад батьків, педагогів [2, с. 9].

На основі аналізу й узагальнення ряду досліджень були встановлені такі принципові підходи, що сприяють успішному валеологічному самовдосконаленню студентів:

- системний підхід. Людина являє собою єдність тілесного і духовного. Неможливо зберегти тіло здоровим, якщо не удосконалювати емоційно-вольову сферу, якщо не працювати з душею і моральністю студента;

– діяльнісний підхід. Освоюється студентами в процесі спільної з педагогом діяльності. Необхідно не направляти студентів на шлях здоров'я, а вести їх за собою цим шляхом.

Спираючись на дослідження Ш. Амонашвілі, Н. Баришевої, Г. Балла, І. Берднікова, І. Глинянної, В. Кожанова, Г. Костюка, О. Пехоти, С. Сисоевої, були виділені такі рівні валеологічного самовдосконалення:

– адаптивний рівень. Він характеризується хитливим ставленням до валеологічної реальності. Мета і завдання його валеологічної діяльності визначені в загальному виді і не є орієнтиром у діяльності. Ставлення до психолого-педагогічних знань індивідуальне, система знань і готовність їх використовувати в необхідних валеологічних ситуаціях відсутня. Практична діяльність будується по заздалегідь відпрацьованій алгоритмізованій схемі, творчість практично не виявляється. Різноманітні види валеологічної діяльності між собою слабо корелюють. Особистості, що знаходяться на цьому рівні, не виявляють активності в плані валеологічного самовдосконалення;

– репродуктивний рівень. Відрізняється проявом тенденції до стійкого ціннісного ставлення до валеологічної реальності. Більш високо оцінюється і визнається роль валеологічних знань, виявляється прагнення до встановлення суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками валеологічного процесу, відзначається більш високий індекс задоволеності валеологічною діяльністю. На відміну від адаптивного рівня успішніше розв'язуються не тільки організаційно-діяльнісні задачі, але і конструктивно-прогностичні, які передбачають діяльність із цілеспрямованого і планування своїх дій, прогнозу їхніх наслідків. Творча активність виявляється в рамках відтворюючої діяльності, але з елементами пошуку нових рішень у стандартних валеологічних ситуаціях. У таких студентів формується позитивна спрямованість потреб, інтересів, схильностей; мислення характеризується наявністю окремих проявів переходу від репродуктивних форм до пошукового;

– евристичний рівень. Характеризується більшою цілеспрямованістю, стійкістю, усвідомленістю шляхів і способів діяльності. Помітні зміни відбуваються в структурі технологічного компонента, що свідчить про становлення особистості як суб'єкта власної валеологічної діяльності. Діяльність на цьому рівні відрізняється вираженою гуманістичною спрямованістю у взаємодії з однокурсниками, оточуючими людьми. У структурі валеологічного мислення важливе місце займає валеологічна рефлексія, емпатія, що забезпечують реальне глибоке розуміння й усвідомлення дій і вчинків. Це виявляється у виборчому ставленні до пропонованих форм валеологічної діяльності, в оволодінні основними методами пізнання й аналізу власної діяльності, що відрізняється постійним пошуком і використанням нових технологій, готовністю передавати свій досвід іншим;

– креативний рівень. Відрізняється високим ступенем результативності, мобільністю валеологічних знань, утвердженням стосунків співробітництва і співтворчості. Позитивна емоційна спрямованість валеологічної діяльності стимулює перехід до стійкоперетворюючої, активно-творчої і самостворюючої діяльності. Технологічна готовність особистості цього рівня здобуває цілісний, завершений характер. Особливе місце в її структурі здобувають аналітико-рефлексивні уміння; усі компоненти технологічної готовності між собою тісно корелюють, виявляючи велику кількість значимих зв'язків і утворюючи цілісну структуру діяльності. У структурі кожного компонента виявляються "ядерні", системоутворюючі елементи. У діяльності студента важливе місце займають такі форми прояву творчої активності, як валеологічна імпровізація, валеологічна інтуїція, уява, які забезпечують оригінальне, продуктивне рішення валеологічних завдань; у структурі особистості гармонійно поєднуються наукові і валеологічні інтереси і потреби; високий рівень валеологічної рефлексії і творчої самостійності створюють умови для ефективного самовдосконалення індивідуально психологічних, інтелектуальних можливостей особистості [6, с. 147].

Висновки. Урахуємо, що внесок чинників способу життя в порушення стану здоров'я складає понад 50 % та вдвічі перевищує сумарну роль спадково-біологічних впливів і недоліків охорони здоров'я. Основним об'єктом впливів, що без значних матеріальних витрат можуть забезпечити зміцнення здоров'я, мають стати валеологічна свідомість і валеологічна поведінка.

Валеологічне самовдосконалення – це інтегративна особистісна якість, що формується в процесі систематичного, цілеспрямованого виховання і навчання на основі емоційно-ціннісного ставлення до свого здоров'я, до організації здорового способу життя, валеологічного мислення, набуття досвіду застосування валеологічних знань, умінь і навичок у практиці організації здорового способу життя, розвитку всіх компонентів валеологічної свідомості.

Використані джерела

1. Брехман И.И. Валеология / И.И. Брехман. – СПб. : Наука, 1993. – 170 с.
2. Грибан В.Г. Валеология: Навчальний посібник / В.Г. Грибан. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 256 с.
3. Зайцев В.П. Валеология – учение о здоровье : Учебное пособие / В.П. Зайцев. – Харьков, 1996. – 160 с.
4. Кушнір В.А. Системний аналіз педагогічного процесу: методологічний аспект / В.А. Кушнір. – Кіровоград, 2001. – 348 с.

5. Модернізація вищої освіти України; Болонський процес / Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Лемківський, Ю.В. Сухарніков; Відп. ред. М.Ф. Степко. — К.: Освіта України, 2004. — 60 с.
6. Татарникова Л.Г. Педагогическая валеология: Генезис. Тенденции развития / Л.Г. Татарникова. — СПб.: Петроградский и К°, 1995. — 350 с.

Dudorova L., Voloshyna O.

VALEOLOGICAL SELF-IMPROVEMENT AS A PART OF UNIVERSITY STUDENTS CULTURE

The authors have reviewed the main approaches to define the essence of valeological self-improvement as a part of personal culture of university students on the basis of analysis of the contemporary studies. Valeological self-improvement of a student reveals itself in the selection of proper activities, tools, models, and solutions directed to the application of a student's professional abilities. It combines both values and professional qualities that contribute to achieving of the socially effective professional potential.

In the context of a personality the criteria for evaluation of the level of self-improvement achievement are as follows: perception of the objective reality, empathy, self-attitude, autonomy, and valuables. In the context of activity the criteria are as follows: creativity, goal-directedness, professional self-attitude, and communicative abilities.

The evaluation according to these criteria is possible through the use of quantitative and qualitative indicators. The quantitative indicators are the empirical results obtained, for example, as a result of using psychodiagnostic methods, "Self-actualized test" (SAT) and "Goal-means-result" (GMR). The qualitative indicators are the students' results of the expert evaluation and self-evaluation according to the specific levels: low, medium, high.

There may be accented three stages of valeological self-improvement: the stage of valeological consciousness, the stage of valeological thinking and the stage of valeological activity.

Based on the analysis and synthesis of a number of studies the following basic approaches that contribute to a successful valeological self-improvement of students have been determined:

— Systematic approach. A human being is a perfect unity of two substances: soul and body. There is no way to keep the body healthy unless a student's emotional and volitional spheres can be improved;

— Active approach. Students master it during a cooperative activity with a teacher who should lead them on the path of health.

The following levels of valeological self-improvement have been determined: adaptive, reproductive, heuristic, and creative.

Key words: valueology, students, self-improvement, the component, criterion, value.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2016 р.

Володимир Скороход, Тетяна Руденко
(Кіровоград, Україна)

РІВЕНЬ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ВУЗУ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ВІКОВА ФІЗІОЛОГІЯ ТА ВАЛЕОЛОГІЯ»

Розкрито сутність та основні складові готовності майбутніх учителів до валеологічної діяльності. Подано опис та наведено окремі результати констатувального та формувального педагогічного експерименту.

Ключові слова: здоров'я, здоровий спосіб життя, критерії, показники, рівні готовності, дидактичне забезпечення, ефективна реалізація.

The essence and main components of prospective school teachers' readiness for valeological education are revealed. The description and the results of the statement of pedagogical experiment are given.

Key words: health, healthy life-style, criteria, rates, maturity level, methodological support, effective realization.

Здоров'я – найвища цінність людського життя, провідний чинник благополуччя, економічного та культурного розвитку суспільства. Національна доктрина розвитку освіти України серед пріоритетів державної політики виділяє пропаганду здорового способу життя (ЗСЖ), активних форм та методів збереження, зміцнення здоров'я підростаючого покоління (М. Гончаренко [1], М. Гриньова [2], В. Оржеховська [4], С. Страшко [8]).

З метою розв'язання цієї проблеми прийнято низку документів: «Національну програму патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства»; програму «Діти України»; «Про Концепцію розвитку охорони здоров'я населення України»; Постанову «Про затвердження комплексної програми «Здоров'я нації»; Цільову комплексну програму «Фізичне виховання – здоров'я нації»; «Про впровадження додаткових заходів щодо запобігання поширенню наркоманії серед дітей, учнівської та студентської молоді»; Державну програму «Вчитель» та інші документи.

На підставі теоретичного аналізу першоджерел можна зазначити, що система освіти недостатньо формує в учнів мотивацію до ЗСЖ, що пояснюється

наявністю таких фактів: школярі знають, що курити, пиячити і вживати наркотики шкідливо, однак більшість із них має саме ці звички, спостерігається тенденція до зростання їх кількості; суспільство наголошує на потребі рухатися, загартовуватися, але більшість його членів веде малорухливий спосіб життя; нераціональне харчування спричиняє зайву вагу з-поміж молоді. На жаль, труднощі сучасного життя не сприяють позитивним емоціям через проблеми наркоманії, венеричних захворювань, СНІДУ, вірусного гепатиту, туберкульозу тощо.

З огляду на сказане, можна підсумувати, що «знання молоді про здоров'я, ЗСЖ не стали переконаннями; молодь мало турбується про власне здоров'я і на думку багатьох дослідників (О. Жабокрицької [3], В. Оржеховської [4], Н. Самойлової [6], О. Філіпп'євої [9]) ситуація зі станом здоров'я учнів зумовлена низьким рівнем знань про здоров'я і ЗСЖ зневажливим і безвідповідальним ставленням молоді до свого здоров'я і здоров'я оточуючих.

Прерогатива здоров'я дітей та молоді в теперішній час належить системі освіти і кафедрам, що займаються проблемою здоров'я. Заклади освіти повинні формувати ціннісні орієнтації суб'єктів навчально-виховного процесу, серед яких пріоритетними є здоров'я та валеологічна культура [5].

Мета статті – висвітлити основні напрямки підготовки студентів до валеологічної роботи в школі, а також показати ефективність запропонованої дидактичної системи, яка базується на запровадженні спецкурсу для студентів та пропонованій методиці організації і проведенні занять зі спецкурсу «Формування культури здоров'я молоді у підготовці майбутніх учителів природничих дисциплін» [7].

Основні результати. У Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка валеологічна підготовка майбутніх вчителів проводиться на всіх факультетах в основному на перших курсах стаціонарного та заочного відділень.

Валеологічна підготовка студентської молоді здійснюється різними засобами. Одним із них є вивчення таких дисциплін: вікова фізіологія та

валеологія, безпека життєдіяльності, основи медичних знань та циклу природничих та психолого-педагогічних дисциплін. Особлива роль у валеологічній підготовці майбутніх вчителів відводиться віковій фізіології та валеології. Структура цієї дисципліни дозволяє формувати у студентів в процесі їх опанування засади здорового способу життя, розвитку в них творчого саногенного мислення, виховання свідомого та дбайливого ставлення до свого власного здоров'я та здоров'я дітей, набуття практичних валеологічних навичок та умінь. Під час практики у школі майбутні вчителі розробляють і проводять виховні заходи і уроки, присвячені формуванню ЗСЖ, профілактиці девіантної поведінки, вихованню культури міжстатевих стосунків.

Вагомим у процесі валеологічного виховання та формування готовності майбутніх учителів до такої діяльності є постійне діагностування, що, з одного боку, зумовлено потребами контролю стану розв'язання проблеми, а з іншого, обґрунтуванням відповідних критеріїв і показників оцінки рівнів готовності до виховання в учнів ЗСЖ.

У процесі експериментальної роботи використано було комплекс методів, серед яких: анкетування, тестування, педагогічні спостереження, аналіз результатів творчої і практичної діяльності студентів, формувальний експеримент, статистичні вимірювання, моделювання педагогічних ситуацій. Вибір саме цих методів був пов'язаний з необхідністю отримання достовірної інформації, яка засвідчувала б рівень готовності майбутніх учителів до валеологічного виховання, динаміку змін, які відбулися завдяки упровадженню спецкурсу і рекомендованої методики і методичного забезпечення організації занять зі студентами, а також результативність в цілому моделі дидактичної системи для забезпечення формування готовності майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів у сучасних загальноосвітніх навчальних закладах.

Одне із важливих завдань підготовчого етапу формувального експерименту полягало у тому, щоб при відборі контрольної та експериментальної груп визначити та порівняти стан готовності студентів до

валеологічного виховання школярів, що мало б засвідчити і констатувати зміни, які мали місце в результаті реалізації традиційного та інноваційного підходу у підготовці майбутніх учителів до валеологічного виховання школярів. До контрольної групи було введено 149 студентів, а до експериментальної – 138 студентів.

З урахуванням визначених нами критеріїв ми виокремили і обґрунтували три рівні готовності (високий, середній, низький) особистості майбутнього вчителя до валеологічної освіти та до передачі учням необхідних знань, умінь і навичок валеологічного змісту.

З метою отримання об'єктивних даних стосовно готовності майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів, нами для кожного студента розраховувався коефіцієнт готовності (КГ) за формулою: $КГ = \frac{КОБ}{МКБ}$, де КОБ – кількість отриманих балів, МКБ – максимально можлива кількість балів. Якщо коефіцієнт КГ був у межах від 0,8 до 1,0 – рівень готовності вважався *високим*; від 0,4 до 0,7 – *середнім*; меншим за 0,4 – *низький рівень*.

У ході констатувального експерименту ми мали можливість визначити рівні готовності майбутніх учителів не лише з урахуванням окремих критеріїв та показників, але й у цілому, тобто на основі основних параметрів, які характеризують їх спроможність успішно реалізувати основні завдання валеологічного виховання в школі, що представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Готовність майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів (на початку формульовального експерименту)

Рівні готовності студентів	Експериментальна група		Контрольна група	
	Абс.	%	Абс.	%
Низький рівень готовності	59	42,7	71	47,65
Середній рівень готовності	67	48,6	64	42,95
Високий рівень готовності	12	8,7	14	9,4
Усього студентів	138	100	149	100

Як бачимо, студенти контрольної та експериментальної груп суттєво не відрізняються за показниками готовності до валеологічної освіти школярів, а

наявна відмінність лежить у межах 5% похибка, яка традиційно прийнята для педагогічних досліджень.

Оцінюючи *низький рівень готовності* студентів до валеологічного виховання в школі, що складало майже половину студентів (42,7% в експериментальній групі і 47,65% – у контрольній групі), ми виокремили від інших такі показники, як схильність до прийняття спонтанних рішень щодо валеологічного виховання учнів, схильність до епізодичної передачі дітям знання валеологічного змісту (наприклад: про інфекційні хвороби, що набули соціального значення). Одночасно встановлено, що представники цієї групи мали обмежений досвід практичної роботи та організації навчально-виховних заходів взагалі, і безперечно недостатньо володіли уміннями організації заходів валеологічної спрямованості (проведення тренінгів, ділових, рольових ігор та інших інноваційних технологій). У своїх діях і спробі педагогічного впливу ці студенти намагалися впливати на процес формування культури здоров'я учнів, але це мало сприяло позитивному розв'язанню завдань валеологічного виховання.

Відчутним у цієї групи студентів був дефіцит валеологічних знань. Студенти з низьким рівнем готовності ілюстрували недостатній рівень знань з основ валеології (не знали як негативно впливають на серцево-судинну систему гіподинамія, нераціональне харчування, стреси та шкідливі звички), не володіли необхідною інформацією про закономірності розвитку та росту дітей шкільного віку (слабо уявляли фізичний та психічний розвиток дитини, акселерацію, «шкільний стрес» як один із основних факторів зниження рівня здоров'я учнів), могли розповісти лише про окремі аспекти розвитку здоров'я людини та наголосити лише на окремих способах розв'язання актуальних проблем валеологічного спрямування. Такий стан свідчив про те, що у професійній підготовці студенти ще не отримали необхідного обсягу валеологічних знань, не усвідомили достатньою мірою сутність валеологічних проблем, які їм треба буде вирішувати у навчально-виховній роботі з учнями.

Серед іншої виокремленої нами групи студентів виділено 42,95% (КГ) та відповідно 48,6% (ЕГ) студентів, які відповідали показникам середнього рівня готовності до валеологічного виховання учнів. Ці групи студентів були зорієнтовані на позитивне вирішення актуальних завдань, що пов'язані з охороною та збереженням здоров'я учнів. Однак, вони спроможні були розповісти учням лише про окремі аспекти розвитку здоров'я, розкрити лише окремі способи розв'язання важливих валеологічних завдань (загально зміцнювальний вплив фізкультури, рухливих ігор та вплив загартування на здоров'я молоді). Студенти цієї групи мали можливість розкривати окремі питання, як соціальні та психофізіологічні причини вживання наркотичних речовин, шляхи профілактики різних форм девіантної поведінки, здатні впливати на емоційно-чуттєвий, інтелектуально-понятійний та діяльнісний досвід учнів стосовно збереження здоров'я, формування культури здоров'я і здорового способу життя.

Одночасно, ми встановили, що лише 9,4% студентів контрольної та 8,7% студентів експериментальної групи виявили **високий рівень готовності** до валеологічної діяльності, що відрізнялися усвідомленням необхідності дотримання комплексної програми дій щодо валеологічного виховання учнів, показали уміння системно передавати учням знання валеологічного змісту, виявили спроможність впливати на розвиток не лише окремих параметрів культури здоров'я учнів, а й здатні вирішувати питання, що охоплюють низку найважливіших проявів здоров'я, зокрема основних його складових: фізичне, психічне і духовне здоров'я учнів, наприклад, валеологізація навчального процесу, новітні освітні технології.

Ці студенти були готові спиратися на різні джерела з тим, щоб забезпечити ефективне вирішення питань валеологічного виховання школярів і не залишалися просто виконавцями вже готових й апробованих методичних порад та рекомендацій, які у них вже є і проаналізовані та обговорені на заняттях. Їхня педагогічна діяльність характерна була постійним творчим

пошуком, вони виявляли ініціативу, цікавилися новими і більш ефективними методиками і технологіями успішного розв'язання валеологічних завдань.

Таким чином, у процесі констатувального експерименту були отримані вагомі результати, що з *одного боку*, дозволили охарактеризувати розроблені і запропоновані нами критерії і рівні готовності майбутніх учителів до валеологічного виховання школярів і дати оцінку показникам тих рівнів, за якими ми планували оцінити ефективність створеної нами моделі дидактичної системи підготовки та педагогічних умов успішної її реалізації у процесі формування готовності майбутніх учителів до виховання у школярів ЗСЖ і культури здоров'я. З *другого боку*, ми з'ясували особливості та існуючий стан підготовки студентів до валеологічного виховання учнів. Виокремлення студентів із низьким, середнім та високим рівнем готовності до валеологічного виховання засвідчило, що у педагогічних ВНЗ підготовка таких фахівців має невикористані резерви, які важливо вивчити і використати з метою покращення професійної підготовки майбутніх учителів усіх спеціальностей до валеологічного виховання учнів основної і старшої школи.

Основний етап формувального експерименту передбачав: формування у студентів необхідних валеологічних знань різними засобами; стимулювання мотивації і потребу у студентів до видів педагогічної діяльності, які обумовлені особливостями і потребами виховної роботи в школі і є найбільш характерними для валеологічної освіти; домогтися успішної реалізації у навчальному процесі комплексної програми підготовки майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів.

Вирішення цих завдань передбачало передачу студентам необхідних знань валеологічного змісту; важливо було також зацікавити студентів і мотивувати у них потребу додатково опанувати нову навчальну інформацію, яка є специфічною для їхньої майбутньої діяльності, але разом з тим є досить важливою і необхідною у зв'язку із педагогічною виховною роботою в сучасній школі; доцільно було врахувати рівень методичної підготовки майбутніх учителів, їхнє уміння приймати ефективні рішення для розв'язання різних

проблем у поєднанні сучасних інноваційних педагогічних технологій, включаючи і інформаційно-комп'ютерні технології навчання, їхню готовність до запровадження різних засобів у навчально-виховному процесі.

Підсумковий етап формувального експерименту нашого дослідження передбачав визначити стан готовності до валеологічного виховання студентів контрольної та експериментальної групи, порівняти кількісні та якісні показники і зробити відповідні висновки щодо ефективності запропонованої моделі дидактичної системи і педагогічних умов її реалізації. При цьому важливо виявити динаміку готовності майбутніх учителів до валеологічного виховання, яку вдалося зафіксувати для студентів контрольної та експериментальної групи, дослідити ті зміни, які відбулися завдяки упровадженню нових педагогічних рішень (зокрема спецкурсу та методичних посібників для реалізації запропонованої методики його проведення).

З метою одержання вагомих і переконливих даних нами було: здійснено тестування студентів контрольної та експериментальної групи; виокремлені результати, що характеризують готовність студентів до валеологічного виховання; визначені рівні готовності студентів експериментальної і контрольної груп до валеологічного виховання; виконано порівняння отриманих результатів та виявлено динаміку готовності до валеологічного виховання студентів контрольної та експериментальної груп. Отримані експериментальні дані відображені у таблиці 2.

Таблиця 2

Готовність майбутніх учителів до валеологічного виховання
учнів (за даними формувального експерименту)

Рівень готовності	На початку експерименту				Після завершення експерименту			
	Експериментальна група		Контрольна група		Експериментальна група		Контрольна група	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Низький	59	42,7	71	47,65	12	8,7	56	38,4
Середній	67	48,6	64	42,95	88	63,8	72	49,3
Високий	12	8,7	14	9,4	38	27,5	18	12,3
Всього студентів	138	100	149	100	138	100	146	100

Аналіз результатів, що містяться у таблиці 2, дають можливість констатувати наступне. Свою готовність до програмно-цільової організації

валеологічного виховання на основі комплексної програми в експериментальній групі (ЕГ) виявило 27,5% студентів, у той час, як у контрольній групі (КГ) цей показник становить 12,3%, що дає коефіцієнт зростання цього показника:

$$\text{для КГ: } k_k = \frac{12,3}{9,4} = 1,3; \quad \text{для ЕГ: } k_e = \frac{27,5}{8,7} = 3,16;$$

а у кінцевому варіанті $n_e = \frac{k_e}{k_k}$, де k_k – зростання показника для контрольних груп, а k_e – відповідне зростання цього показника для експериментальних груп. Тоді матимемо динаміку росту показника з даного аспекту готовності майбутніх учителів до валеологічної освіти учнів: $n_e = \frac{k_e}{k_k} = 2,4$, що кількісно більше, ніж удвічі.

Результати одночасно свідчать про збільшення кількості студентів, що мають середній рівень готовності до валеологічного виховання учнів. Тут маємо наступне співвідношення:

$$\text{для КГ: } k_k = \frac{49,3}{42,95} = 1,15; \quad \text{для ЕГ: } k_e = \frac{63,8}{48,6} = 1,3$$

Тоді коефіцієнт зростання цього показника на середньому рівні готовності майбутніх учнів до валеологічної освіти становитиме:

$$n_c = \frac{k_e}{k_k} = \frac{1,3}{1,15} = 1,14$$

Зазначимо, що така динаміка у результаті експериментальної перевірки ефективності моделі дидактичної системи та педагогічних умов ефективної її реалізації здійснюється за рахунок зменшення тієї частини студентів контрольної та експериментальної групи, які мали низький рівень готовності до валеологічного виховання учнів. Оскільки мова йде про зменшення цього показника, то для кількісної оцінки скористаємося співвідношенням початкових результатів до кінцевих для обох груп:

$$\text{для КГ: } k_k = \frac{47,65}{38,4} = 1,24; \quad \text{для ЕГ: } k_e = \frac{42,7}{8,7} = 4,9$$

За цих обставин динаміка у зменшенні характерна коефіцієнтом:

$$n_n = \frac{k_e}{k_k} = \frac{4,9}{1,24} = 3,96$$

Виявлені в ході експерименту зміни доцільно графічно екстраполювати співвідношеннями кінцевих результатів під час формувального експерименту, порівнюючи графічно результати, одержані в ЕГ до результатів в КГ. Тоді ми можемо встановити, у скільки разів збільшилася кількість студентів в ЕГ до кількості студентів в КГ для кожного рівня і показати цей результат у вигляді тангенса кута $\text{tg}\alpha$, що ілюструє рис. 1.

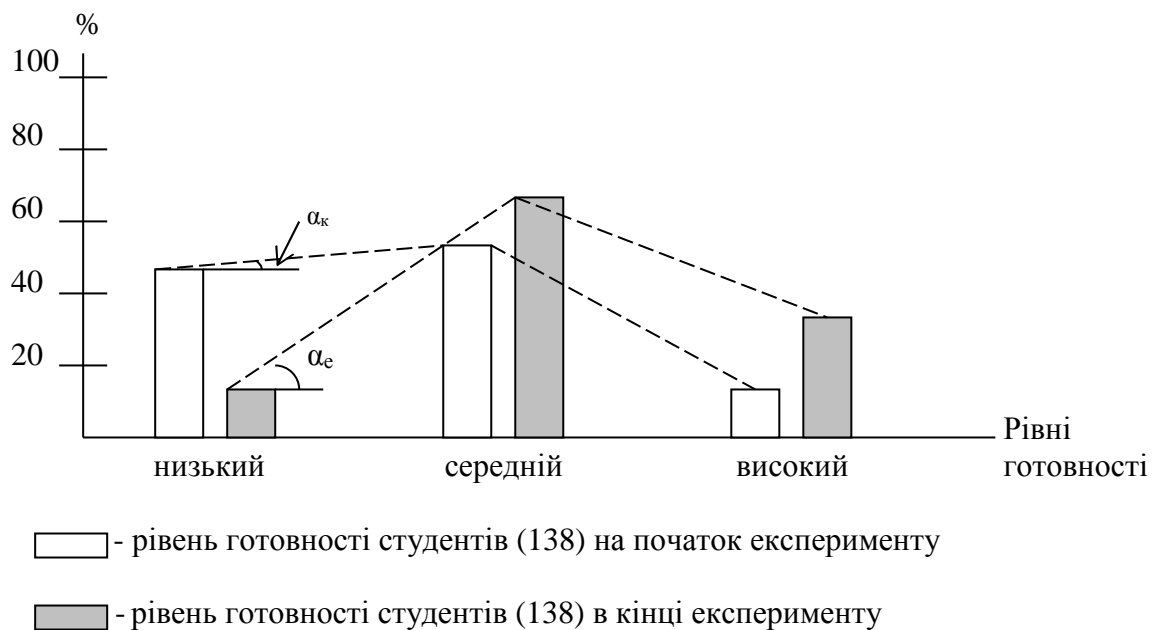

Рис. 1. Результати співвідношення кінцевих результатів під час експерименту в експериментальній групі і контрольній групі студентів

Висновки. Отримані результати та їх аналіз дозволяє констатувати, що відбулися позитивні зміни з основних показників рівнів готовності студентів ЕГ у порівнянні з КГ до валеологічного виховання та в цілому у підготовці майбутніх учителів до валеологічного виховання школярів. Переважна більшість студентів експериментальної групи засвідчили показники високого та середнього рівня; суттєво зменшилося число тих студентів, хто виявляв недостатню готовність до успішного вирішення зазначених питань валеологічного напрямку у навчально-виховному процесі сучасної школи.

Таким чином, проведений експеримент щодо підготовки майбутніх учителів до валеологічного виховання учнів, дозволив зробити висновок про те,

що створюючи зазначені умови, вища педагогічна школа отримує достатні можливості для позитивного вирішення питань валеологічної освіти та виховання молодого покоління у різних середніх загальноосвітніх навчальних закладах, а майбутні учителі за цих обставин можуть по праву поповнювати число високоосвічених фахівців з валеологічного напрямку діяльності у сучасному суспільстві і успішно розв'язувати питання, пов'язані із формуванням у школярів культури здоров'я та здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко М.С. Стан та перспективи валеологічного виховання у сучасній школі / [М.С. Гончаренко, Н.О. Березіна, С.В. Кіреленко та ін.] // Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Х., 2003. – С. 6 – 32.
2. Гриньова М.В. Методика викладання валеології: навч.-метод. посіб / М.В. Гриньова. – Полтава: АСМІ, 2003. – 220 с.
3. Жабокрицька О.В. Педагогічні умови виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Оксана Валентинівна Жабокрицька. – Київ, 2003. – 260 с.
4. Оржеховська В.М. Превентивна педагогіка: Науково-методичний посібник / АПНУ, Інститут проблем виховання. – Ізмаїл, 2006. – 263 с.
5. Рибалка О.Я. Підготовка сучасного валеологічно орієнтованого педагогічного працівника / О.Я. Рибалка // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2008. – № 799. – С. 80–84.
6. Самойлова Н.В. Розвиток валеологічної компетентності студентів у процесі навчання безпеки життєдіяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – Харків, 2011. – 19 с.
7. Скороход Т.В. Методика організації і проведення занять зі спецкурсу «Формування культури здоров'я молоді у підготовці майбутніх учителів

природничих дисциплін»: навч.-метод. видання / Т.В. Скороход. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. – 148 с.

8. Страшко С.В. Шляхи впровадження галузевого стандарту вищої освіти бакалавра за спеціальністю «Валеологія» / С.В. Страшко, Л.А. Животовська // Проблеми освіти: наук-метод. зб. – К.: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2006. – Вип. 49. – С. 3–9.
9. Філіпп'єва О.А. Підготовка майбутніх учителів до валеологічного виховання молодших школярів: метод. посіб. / О.А. Філіпп'єва. – Херсон: Атлант, 2006. – 100 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Скороход Володимир Михайлович – кандидат медичних наук, професор, завідувач кафедри медико-біологічних основ та фізичної реабілітації Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Руденко Тетяна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри медико-біологічних основ та фізичної реабілітації Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.